

Programové vyhlásenie Predsedníctva SAV na obdobie 2017-2021

Rozvoj modernej spoločnosti je čoraz viac zviazaný s vedou, výskumom a inováciami. Najvyspelejšie krajiny sveta vkladajú nádeje do nových priemyselných revolúcií, spoločenské, politické, demografické, klimatické a ďalšie zmeny vo svete prinášajú výzvy pre všetky vedné disciplíny. Aplikácia výsledkov vedy a výskumu však prichádza až po fáze základného vedeckého výskumu. Dokladom sú najväčšie vedecké objavy posledných storočí.

Dlhodobým cieľom SAV je vybudovanie modernej vedecko-výskumnej inštitúcie rešpektovanej v domácom aj európskom výskumnom priestore, ktorá produkuje excelentné vedecké výsledky obohacujúce fond svetového poznania, prispieva k zvyšovaniu úrovne vzdelania a programovo rieši aktuálne problémy spoločenskej a hospodárskej praxe. Na dosiahnutie tohto cieľa plánuje Predsedníctvo SAV v období 2017 - 2021 uskutočniť opatrenia vedúce najmä k:

- vytvoreniu lepších podmienok na realizáciu výskumu a jeho udržateľnosť a rozvoj v dlhodobom horizonte
- zvýšeniu kvality výstupov výskumu
- zatriktívneniu výskumnej práce pre nadaných mladých vedcov
- zlepšeniu vnímania užitočnosti akadémie pre spoločnosť
- rozšíreniu možností domácej spolupráce vo výskume na všetkých úrovniach
- zlepšenie postavenia v európskom výskumnom priestore

Pri tvorbe svojho Programového vyhlásenia Predsedníctvo vychádza tiež zo všeobecných odporúčení medzinárodného panelu, ktorý uskutočnil akreditáciu vedeckých organizácií SAV v r. 2016.

A. Zlepšenie podmienok na realizáciu výskumu

Pozitívny rozvoj SAV si vyžaduje výrazné zlepšenie podmienok pre vedeckú prácu a realizáciu výskumu v legislatívnej, ekonomickej a sociálnej oblasti. Na splnenia tohto cieľa Predsedníctvo SAV plánuje:

Legislatívny a organizačný rámec:

- pripraviť implementáciu zákona o verejnej výskumnej inštitúcii (ďalej vvi) v SAV. Pripraviť nadväzujúce predpisy. Vzhľadom na to, že organizácie SAV získajú podstatne väčšiu samostatnosť ale aj zodpovednosť, úlohou P SAV bude nájsť spôsob ako podporiť spoločnú identitu SAV a to najmä prostredníctvom zlepšenia komunikácie s riaditeľmi, správnymi radami a inými orgánmi vvi, pomoci s riešením problémov spojených s transformáciou, znižovaním administratívnej záťaže a zefektívnením činností, ktoré je možné vykonávať spoločne.
- pripraviť návrh nového zákona o SAV
- v spolupráci s organizáciami SAV pripraviť komplexný dlhodobý rozvojový plán SAV
- iniciovať zmeny v zákone o verejnom obstarávaní (výnimky na špeciálne prístroje a zariadenia)
- iniciovať zmeny predpisov umožňujúce lepšie využívanie prístrojov zakúpených zo Štrukturálnych fondov EU aj pre výskumné potreby tretích strán, vytvoriť možnosti ich používania v startupoch, prípadne v spoločných pracoviskách s priemyslom, obcami, vysokými školami (ďalej VŠ)
- v spolupráci s CVTI vypracovať návrh na podporu prístupov do vedeckých a odborných databáz a podporovať moderné formy publikovania a vydávania vlastných časopisov s ohľadom na bezplatný prístup (zelený a zlatý štandard)

Ekonomický a finančný rámec

Vedecko-výskumná činnosť SAV bude v budúcom období zabezpečovaná najmä z inštitucionálnej podpory a tiež pomocou riešenia domácich a zahraničných výskumných projektov, riešenia úloh pre potreby spoločenskej a hospodárskej praxe. Predsedníctvo SAV predloží:

- systémové nástroje na zabezpečenie inštitucionálneho financovania zmluvou so štátom na obdobie aspoň štyri rokov dopredu, s rešpektovaním pravidla „hodnota za peniaze“
- návrh zásad objektívneho pridelovania inštitucionálnej podpory medzi jednotlivé vi na základe zmlúv s vi podľa pravidla „hodnota za peniaze“
- návrh výkonového financovania organizácií SAV z inštitucionálnych ako aj dodatočných verejných zdrojov, o ktoré sa bude každoročne uchádzať na základe pravidelného hodnotenia výstupov výskumu
- návrh na podporu účasti vo vedeckovýskumných projektoch EU, vrátane vytvorenia projektového centra určeného na pomoc pri príprave a implementácii projektov EÚ
- návrh nových nástrojov podpory špičkovej kvality vedy a výskumu v SAV

Okrem toho bude Predsedníctvo SAV intenzívne presadzovať:

- aby nové programovacie obdobie ŠF prinieslo efektívne využitie prostriedkov Štrukturálnych fondov EU pre potreby výskumu
- zabezpečenie stability a navýšenie podpory na výskum a vývoj prostredníctvom APVV
- návrhy na podporu multi-, interdisciplinárnych a intersektorálnych projektov s pracoviskami SAV aj mimo nej
- nové financované programy vzájomnej výskumnej spolupráce s VŠ, ministerstvami hospodárstva, zdravotníctva, pôdohospodárstva, životného prostredia a ostatnej decíznej sféry, ako aj s partnermi z priemyslu, neziskového a verejného sektora
- transparentné, profesionálne a objektívne hodnotenie projektov v akejkoľvek grantovej schéme a aktivizáciu aj ostatných partnerov v tejto oblasti

Pri hodnoteniach vedeckého výkonu sa bude naďalej pokračovať v posudzovaní nezávislými odborníkmi. Bude zriadený medzinárodný poradný výbor, ktorého úlohou bude radiť Predsedníctvu SAV pri koncipovaní strategických dokumentov a rozvojových programov, pri vyhodnocovaní akčných plánov rozvoja vedeckých organizácií, pri ročnom hodnotení organizácií a pod.

Sociálny rámec

Vo svojom funkčnom období má Predsedníctvo SAV záujem významne zlepšiť pracovné podmienky zamestnancov a zatriktívniť aj týmto spôsobom prácu v SAV pre nastupujúcu mladú generáciu.

B. SAV užitočná pre Slovensko

Cieľom opatrení v tejto oblasti je zlepšenie vnímania užitočnosti akadémie pre spoločnosť ako aj rozšírenie možností domácej spolupráce vo výskume na všetkých úrovniach (VŠ, decízna sféra, verejný a mimovládny sektor, podnikatelia)

Spolupráca s VŠ

Za najbližších partnerov pre SAV Predsedníctvo SAV považuje slovenské výskumné univerzity. Odlišný spôsob financovania, existencia výkonového financovania slovenských VŠ a naopak jeho absencia v SAV vedie ku finančnej nerovnováhe a „úniku mozgov“ zo SAV. V spolupráci so Združením výskumných univerzít, Rektorskou konferenciou ako aj Radou VŠ budeme iniciovať:

- vytvorenie platformy na hľadanie spoločných stanovísk, zjednodušenie zakladania spoločných pracovísk s možnosťou spoločného využívania infraštruktúry personálnej aj prístrojovej s cieľom skvalitnenia výskumu aj vzdelávania
- uzatváranie bilaterálnych zmlúv, príp. aj zmeny právnych noriem, aby sa uľahčil prístup vedeckým pracovníkom SAV do vzdelávacieho procesu na VŠ a naopak študentom a zamestnancom VŠ do výskumnej infraštruktúry SAV
- zavedenie spoločného hodnotenia výkonov vo vede a výskume v SAV a na VŠ, s výhľadom na spoločenskú zmluvu o inštitucionálnom financovaní na obdobie najmenej štyroch rokov.
- podporu špičkových výskumných tímov v SAV analogicky podpore na VŠ
- vznik spoločných projektov špičkových tímov SAV a VŠ

Spolupráca so spoločenskou a hospodárskou sférou

Nová organizačná forma vvi významne uľahčí širšie zapojenie organizácií SAV do spoločného výskumu s partnermi mimo SAV, vrátane jednoduchšieho získavania mimorozpočtových zdrojov, prípadne zakladania spoločných podnikov. Je to výzva s veľkým potenciálom pre budúcnosť SAV. Predsedníctvo SAV bude jednoznačne podporovať aktivity v tomto smere, pričom v súlade s Otvorenou akadémiou programom a Inštitútu strategických analýz vytvorí vhodné komunikačné platformy s reprezentantmi partnerských subjektov tak, aby sa pokryla celá škála výskumných aktivít SAV. K tomu bude potrebné podstatne zlepšiť aktivity v oblasti ochrany práv duševného vlastníctva a transferu technológií, pričom Predsedníctvo SAV:

- zavedie stabilné pravidlá podpory ochrany duševného vlastníctva v organizáciách SAV a vyvinie aktivity na získanie dodatočných finančných prostriedkov na túto ochranu
- posilní existujúcu Kanceláriu pre transfer technológií (KTT) tak, aby bola schopná komplexne poskytovať poradenstvo ohľadom ochrany práv k duševnému vlastníctvu, licencovaniu a transferu poznatkov
- vytvorí súbor vzorových zmlúv pre organizácie SAV pre oblasť zmluvnej spolupráce na
- informačne napojí SAV na Európsku podnikateľskú sieť, prípadne na iné organizácie transferu poznatkov

Vzdelávanie

Predsedníctvo SAV bude vo svojom funkčnom období intenzívne podporovať organizácie pri zabezpečovaní kvality doktorandského štúdia. Predsedníctvo bude:

- venovať zvýšenú pozornosť kvalite doktorandského štúdia v SAV, najmä prostredníctvom zvyšovania nárokov na školiteľov, vytvorením podmienok na väčšiu internacionalizáciu doktorandského štúdia, väčšiu mobilitu študentov, zabezpečením školení všeobecných zručností
- iniciovať vytvorenie nových grantových schém pre nadaných doktorandov a postdoktorandov, pokračovať v štipendiách z Fondu Štefana Schwarza
- podporovať návrhy na zlepšenie informovanosti študentov vysokých škôl o možnostiach diplomových prác a následne doktorandského štúdia na ústavoch SAV

Popularizácia výsledkov výskumu a možností spolupráce so SAV

Prezentácia výsledkov výskumu, kompetencií a možností SAV pri riešení vážnych spoločenských problémov hrá dôležitú úlohu pri jej celkovom zviditeľnení. Popularizácia nám pomáha pri získavaní mladých vedcov do radov SAV, pri zvyšovaní uznania spoločenskej hodnoty SAV ako aj pri získavaní mimorozpočtových finančných prostriedkov. Predsedníctvo SAV bude:

- pokračovať v podpore programu „Otvorená akadémia“ s cieľom väčšieho zapojenia spoločnosti do vytvárania výskumných priorít, hodnotenia užitočnosti a prípadných dopadov výskumu, pričom bude rešpektovať Zásady otvorenej vedy na podmienky SAV a princípy FAIR vo vede

- systematicky prezentovať vynikajúce výsledky, osobnosti a špičkové výskumné tímy vhodnou, prijateľnou formou aj s využitím nových médií schopných osloviť mladú a strednú generáciu
- modernizovať a pravidelne aktualizovať informačný portál WEBSAV ohľadom prehľadnej prezentácie dostupnej prístrojovej infraštruktúry a možností SAV pri riešení výskumných úloh
- v spolupráci s partnermi rozvíjať popularizačné aktivity na národnej úrovni
- spolupracovať so strednými školami. Hľadať možnosti realizácie časti výuky v laboratóriách na ústavoch, ktoré disponujú vhodnou infraštruktúrou, vytvoriť špecializovanú webovskú stránku pre stredoškolských profesorov a študentov
- vytvárať databázu expertov SAV pre konkrétne oblasti, ktorá bude k dispozícii médiám pre získanie odborného stanoviska
- usporadúvať popularizačné prednášky špičkových domácich a zahraničných vedcov
- systematicky budovať korporatívnu identitu SAV

C. SAV v medzinárodnom výskumnom priestore

Napriek mnohým vynikajúcim výskumným výsledkom je SAV v európskom výskumnom priestore málo viditeľná, čo znižuje jej atraktivitu, ale aj možnosti získavať prostriedky z riešenia medzinárodných výskumných projektov. Predsedníctvo SAV sa preto bude usilovať o zmenu tohto stavu významnou podporou medzinárodnej spolupráce, orientovanou zvlášť na nadaných mladých vedcov a špičkové výskumné tímy SAV. Pôjde najmä o:

- zvýšenie podpory podávania projektov H2020 a najmä ERC v období vyhľadávania projektových možností a partnerov, prípravy a realizácie projektov
- zvýšenie podpory mobility významných vedcov svetového mena v rámci prednášok a krátkodobých kurzov
- podporu zahraničných stáží pre doktorandov s cieľom dostatočnej praxe doktoranda na zahraničnom výskumnom pracovisku
- uľahčenie doktorandského štúdia v SAV pre študentov z tretích krajín
- lepšie zapojenie do práce v medzinárodných centrách, ktorých členom už je Slovenská republika a zapojenie do nových európskych iniciatív ako sú Flagshipy EU a pod.
- podporu členstva SAV v mimovládnych a vládnych vedeckých organizáciách a zoskupeniach
- podporu budovania výskumných pracovísk nadnárodného významu v Slovenskej republike atraktívnych pre zahraničných výskumníkov, ktorí by tu realizovali svoj výskumný program
- proaktívnu politiku smerom k európskym inštitúciám a orgánom, s možnosťou zriadenia stáleho zastúpenia SAV v Bruseli

Predsedníctvo SAV si uvedomuje výzvy, ktoré stoja v súčasnosti pred SAV. Implementovanie Zákona o verejnej výskumnej inštitúcii, príprava zákona o SAV, možnosti čerpania štrukturálnych fondov EU, ale aj podstatného navýšenia rozpočtu Agentúry pre výskum a vývoj poskytujú nástroje ako zlepšiť postavenie akadémie v celom slovenskom výskumnom priestore. Predsedníctvo SAV sa svojim programom hlási ku úlohe pomôcť zmeniť postavenie a význam vedy a výskumu aj v rámci celého Slovenska. Takúto ambicióznu úlohu môžeme splniť len pomocou transparentnej a otvorenej spolupráce s našimi vedeckými organizáciami a celou akademickou obcou, ako aj ďalšími slovenskými a európskymi partnermi.